

Hogyan használjuk (jól) a mesterséges intelligenciát a gyakorlatban?

■ PINTÉR MELINDA

A technológiai korszakváltás hatása a gyülekezeti és lelkeszi szolgálatra

Mi az a mesterséges intelligencia?

A mesterséges intelligencia (MI) egy technológiai és tudományos terület, amelynek célja, hogy olyan gépeket, programokat vagy rendszereket hozzon létre, amelyek képesek az emberi intelligenciához hasonló módon viselkedni. Ez azt jelenti, hogy ezek a rendszerek képesek tanulni a tapasztalataikból (gépi tanulás), alkalmazkodni új információkhoz, döntéseket hozni, problémákat megoldani, valamint érzékelni és értelmezni a környezetüket (például képfelismerés vagy beszédfelismerés révén). Az MI alapját algoritmusok, matematikai modellek és nagy mennyiségű adat képezik. Különböző alkalmazási területei vannak: az okostelefonokban működő asszisztensektől a diagnosztikai orvosi rendszereken át egészen az önvezető autókig vagy az ipari robotokig.

A digitalizáció és az MI helyzete 2025-ben – nem jövő, hanem jelen

2025-ben a digitalizáció és az MI már nem elvont, jövőbe mutató fogalmak, hanem a mindennapi életünk szerves részei. Amit korábban futurisztikus technológiaként kezeltünk, az mára beépült a gazdaság, az oktatás, az egészségügy, a közgazdaság és a kultúra működésébe is.

A kihívások természetesen komolyak: etikai, jogi és társadalmi kérdéseket vet fel a gépi döntéshozatal, az adatok védelme vagy épp a munkaerőpiac átalakulása. De 2025-ben már nem arról beszélünk, hogy be fog-e lépni az életünkbe az MI és a digitalizáció – hanem arról, hogyan élünk együtt velük felelősségteljesen és tudatosan.

Az MI által felvetődő kérdések

Az MI társadalmi, etikai és gyakorlati kérdéseket vet fel, amelyeket a lelkeszeknek is meg kell érteniük.

Az MI térnyerése nem csupán technológiai vagy gazdasági kérdés: mély társadalmi, etikai és spirituális kihívásokat is hoz magával. Az MI-hez kapcsolódó fejlesztések emberképet formálnak, döntési felelősséget vesznek át, és etikai dilemmákat teremtenek – vagyis pontosan olyan kérdéseket vetnek fel, amelyekre a teológiának és a lelkeszi szolgálatnak is reflektálnia kell.

Társadalmi kérdések merülnek fel például akkor, amikor az MI kiszorít embereket a munkaerőpiacról, vagy amikor digitális szakadék keletkezik azok között, akik hozzáférnek a technológiai vívmányokhoz, és akik nem. A gyülekezetekben is találkozunk ezzel: egyre több idősebb ember szorul ki a digitális világból, míg a fiatalabb generációk már természetes módon kommunikálnak algoritmusokkal. Etikai kérdések közé tartozik például, hogy milyen döntéseket bízhatunk algoritmusokra. Elfogadható-e, hogy egy MI döntsön egy bűnöző feltételes szabadságra helyezéséről, vagy hogy az arcfel-

ismerő rendszerek etnikai torzításokat hordoznak magukban? A lelkészeknek ebben a diskurzusban világos erkölcsi iránytűt kell tudniuk kínálni – és ehhez először érteniük kell a rendszer működését. Gyakorlati kérdések is felmerülnek: Használhat-e MI-t a lelkész igehirdetéshez? Helyettesíthet-e egy chatbot egyházon belüli kommunikációt? Érdemes-e bibliatanulmányozást vagy az imádságos életet digitális eszközökkel támogatni? Ezek a kérdések ma már nem elméletiek – sok gyülekezetben már alkalmaznak digitális eszközöket, de sok esetben reflexió nélkül.

Az MI tehát nemcsak eszköz, hanem világképformáló erő is. Lelkészeknek – mint közösségi vezetőknél, tanítóknál és spirituális kísérőknek – különösen fontos, hogy ne csupán technikai oldalról, hanem teológiai és emberképi szempontból is reflektáljanak rá. Ehhez pedig nyitottságra, tanulásra és párbeszédre van szükség.

A cél

A cél nem a technológiától való félelem vagy kritikátlan lelkesedés, hanem az értő, felelős, teológiai-lag is megalapozott használat.

Az MI és más digitális technológiák gyors fejlődése sokakban ambivalens érzéseket kelt: egyesek aggodalommal és bizalmatlansággal tekintenek rájuk, mások viszont határtalan lelkesedéssel és naiv optimizmussal fogadják őket. Az egyháznak és a lelkészeknek ebben a kettős légkörben kell megtalálniuk a helyes utat – egy olyan kiegyensúlyozott álláspontot, amely sem nem technofób, sem nem technofil.

Az elutasítás vagy félelem érthető reakció lehet: a technológia sokszor idegennek tűnik, gyorsabb ütemben változik, mint ahogy a társadalom követni tudná, és valóban felvet etikai, közösségi, sőt spirituális veszélyeket is. Félhetünk attól, hogy az emberi kapcsolatokat helyettesítik algoritmusok, hogy elvész a személyesség, vagy hogy egyes technológiák eltorzítják az emberképünket. Ugyanakkor a kritikátlan lelkesedés is veszélyes lehet. Ha a technológiát minden esetben semleges vagy „csodatevő” eszköznek tekintjük, könnyen figyelmen kívül hagyjuk a mögötte húzódó hatalmi, gazdasági vagy ideológiai szándékokat. Az MI például nem „csak” egy gép: adatainkból, szokásainkból és döntéseinkből tanul, és sokszor olyan döntéseket befolyásol, amelyeket korábban mi hoztunk volna meg.

Ezért a helyes hozzáállás a technológiával szembeni értő, felelős és teológiai-lag is megalapozott használat. Ez három dolgot jelent:

1. *Értő használat:* törekednünk kell arra, hogy megértsük, hogyan működnek ezek a rendszerek.
2. *Felelős használat:* minden technológia használata erkölcsi döntés is. Nemcsak az a kérdés, *mit tud* az MI, hanem az is: *mit szabad vele tennünk?* Hogyan szolgálhatja az ember méltóságát, a közösség javát, az igazságot és a szeretetet?
3. *Teológiai-lag megalapozott használat:* az egyház számára különösen fontos, hogy a technológiáról ne csupán társadalmi vagy morális szempontból gondolkodjon, hanem teológiai kérdéseket is feltegyen. Miben különbözik az ember az intelligens gépektől? Mit jelent az istenkép egy MI által uralt korban? Mi a szerepe a testnek, a közösségnek, az imádságnak és a személyességnek a digitalizált világban?

Az MI olyan eszköz, amely akkor válik valóban emberközelivé és hitelesen használhatóvá, ha értelmezni tudjuk – nemcsak technikailag, hanem erkölcsileg és hitbeli szempontból is. Ez a feladat pedig különösen azokra vár, akik mások lelki útját kísérik: a lelkészekre, teológusokra és gyülekezeti vezetőkre.

Mire és hogyan használható az MI a lelkeszi munkában?

Az MI nem „varázsszer” és nem is veszélyes „behatoló” a lelkeszi szolgálatba, hanem olyan eszköz, amely – megfelelő szemlélettel és határokkal – segítheti a hivatás gyakorlását. Ugyanakkor minden használati mód esetén felmerül a kérdés: hogyan őrizhető meg a hitelesség, az emberi kapcsolat és a spirituális mélység az MI támogatásával?

Az alábbi pontok ehhez kínálnak átgondolási szempontokat:

- *Segédeszköz és nem helyettesítő:* Az MI nem váltja ki a lelkeszt, és nem pótolja a személyes jelenlétet.
- *Időmegtakarítás és adminisztratív támogatás:* A lelkeszi munka jelentős részét teszik ki az adminisztratív és háttérfeladatok, amelyek ritkán tartoznak a „hivatás szívéhez”. Ilyen lehet a hírlevelek megszövegezése, jegyzőkönyvek összefoglalása, tematikus igehelyek keresése egy adott témához, programvázlatok vagy ismétlődő e-mailek írása.
- *Tartalomgenerálás – okosan és kritikusan:* Az MI segíthet prédikációvázlat, confirmációs tananyag vagy ifjúsági alkalom ötletének előkészítésében. Ugyanakkor fontos, hogy ezek ne legyenek készen átvett szövegek: a tartalom hitelessége, személyessége és teológiai megalapozottsága továbbra is a lelkész felelőssége.
- *Oktatás és misszió – jelenlét a digitális térben is:* Különösen a fiatalabb generációk felé való nyitásban lehet hasznos az MI. Rövid, tömör teológiai magyarázatok, „kérdezz-felelek” típusú tartalmak, TikTok-videószövegek, vizuális anyagok vagy közérthető nyelvű magyarázatok készítése segíthet abban, hogy az evangélium elérje a digitális bennszülötteket is. Itt is érvényes: az MI segítségével beléphetünk az online térbe. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a diákok már aktívan, például beadandóknál, házi feladatoknál is használják az MI-t, és pár lépéssel jelenleg az oktatók előtt vannak.
- *Közösségszervezés – kapcsolódás és a kommunikáció támogatása:* A gyülekezeti élet sokféle szervezési feladatot jelent: eseményleírások, plakátszövegek, meghívók, regisztrációs kérdőívek, programismertető, közösségimédia-bejegyzések és hírlevelek. Ezek megfogalmazásában az MI gyors és hatékony segítséget nyújthat.

Etikai és teológiai szempontok, amelyek mentén jó gyakorlat alakítható ki

Az MI alkalmazása az egyházi szolgálatban nem csupán gyakorlati kérdés, hanem mélyebb etikai és teológiai alapállást is igényel.

Az alábbi szempontok segítenek abban, hogy tudatos, reflektált és az evangélium szellemiségéhez méltó módon használjuk ezt az új eszközt:

- *Emberkép és döntéshozatal:* Milyen képet közvetít az MI az emberről, Istenről, közösségről? Fontos kérdés, hogy az MI használata milyen emberképet közvetít: leegyszerűsít-e bennünket, vagy segíti az emberi mélység, komplexitás és spiritualitás megértését? Ugyanígy kérdés: hogyan jelenik meg benne az istenkép, a közösség értelmezése, az isteni vezetés valósága?
- *Valódiság és hitelesség:* Az MI képes olyan tartalmakat létrehozni, amelyek gyorsak, tetszetősek és technikailag helyesek – de nem biztos, hogy valódiak. Egy prédikáció, egy áhitat vagy egy ifjúsági tanítás akkor hiteles, ha az a lelkész személyes meggyőződéséből, hitéből, küzdelmeiből

ből és imádságából születik. Ha az MI túlságosan nagy szerepet kap, fennáll a veszélye annak, hogy elmosódik a határ a saját mondanivaló és az előregyártott formula között. A személyesen megélt történetek, a *storytelling* rendkívül fontos.

- *A szerzőség kérdése:* Ki a felelős a tartalomért, amelyet egy MI készít vagy segít előállítani? A szerzőség nemcsak jogi kérdés, hanem teológiai és etikai is: aki megszólal, az tanít, vezet, befolyásol – ezért elszámoltatható. A lelkeszi szolgálat nemcsak információk közvetítése, hanem lelki vezetés. Így minden tartalom mögött ott kell állnia a lelkesz, a tanító, a szerkesztő személyes mérlegelésének és döntésének: ezért vagyok felelős, ezt vállalom.
- *Transzparencia:* Be kell-e vallani, ha egy prédikációt az MI is segített megírni? Nem arról van szó, hogy minden egyes mondat mellé lábjegyzetben oda kell írni, melyiket javasolta az MI – de tisztességes és hiteles gyakorlat lehet, ha az egyházi tartalomkészítők, lelkeszek nyíltan beszélnek arról, hogyan használják ezeket az eszközöket. A transzparencia bizalmat épít, nem gyengíti azt.
- *Kísértések:* Az MI által generált tartalmak könnyen „készen kapott”, jól hangzó megoldásokat kínálnak. Ez kísértést jelenthet a felszínességre: a lelki és teológiai mélység helyett sablonos gondolatok, klisék, gyors válaszok jelennek meg. A hiteltelenség pedig akkor jelenik meg, ha a közösség felismeri: a tanítás vagy az igehirdetés nem hordoz személyes átélést.

Javaslat rész- és altémák kidolgozásához

Az alábbiak közül egy-egy előadásban egy vagy két téma feldolgozása reális:

1. MI és igehirdetés: eszköz vagy torzító közvetítő?
2. Etika és felelősség: mit bízunk algoritmusra, mit nem?
3. A lelkesz személyessége vs. gépi tartalom: hol húzódik a határ?
4. Hogyan tanítsuk a gyülekezeti tagokat MI-t használni – például bibliaórán, konfirmációs felkészítésben?
5. A jövő egyháza: digitális gyülekezet, MI által támogatott közösségi élet – utópia vagy veszély?
6. MI és spirituális kísérés – lehet-e lelki beszélgetőtárs egy algoritmus?
7. Teológia és technológia párbeszéde – hol születnek új kérdések?
8. Hogyan formálja az Istenről és emberről való gondolkodásunkat az MI?
9. Milyen teológiai reflexióra van szükség az MI korában?
10. MI a liturgiában és istentiszteleten – lehet-e helye, és ha igen, hogyan?
11. Képes lehet-e az MI segíteni egy istentisztelet előkészítésében, liturgiaalkotásban vagy akár vizuális anyagok generálásában?
12. A hiteles kommunikáció kérdése – hogyan szólalunk meg a digitális térben?
13. Hogyan marad az üzenet „evangélium” egy automatizált világban?
14. Lehet-e jó eszköz az MI hittanoktatásban, iskolai környezetben?
15. Miben áll az ember és a gép közötti lényegi különbség teológiai szempontból?

Záró gondolatok

Az MI korántsem csupán technikai vagy eszközhasználati kérdés. Spirituális dimenziója is van, hiszen megmutatja, hogyan gondolkodunk az emberről, Istenről, a közösségről és a saját szolgálatunkról. A döntéseink – akár tudatosak, akár ösztönösek – arról árulkodnak, hogy milyen emberképet hordozunk, hogyan értjük a hivatásunkat, és milyen felelősséget érzünk azokért, akiket ránk bízott Isten.

A lelkészek, gyülekezeti szolgálók és egyházi vezetők feladata nem az, hogy megállítsák a technológiai fejlődést, hanem hogy felismerjék: az MI is Isten teremtett világának egy új eszköze, amely felelős kezekben és tiszta szívvel használva az evangélium szolgálatába állítható. Ugyanakkor kötelességünk, hogy kritikus szemmel vizsgáljuk, mit adunk át a gépeknek, és mit kell emberként, hittel és érzékenységgel végeznünk.

A jövő egyháza nem a gépekre épül, hanem továbbra is élő, hitből táplálkozó közösségekre, ahol a technológia nem helyettesít, hanem segít – ahol az emberi szó, a vigasztalás, az imádság és az evangélium üzenete nem veszít az erejéből, hanem új utakat talál a megszólalásra. Az MI ehhez csak eszköz lehet.

Ajánlott irodalom

Magyar nyelvű

BÉKEFI Bálint 2024. *A mesterséges intelligencia és a keresztény hit – Hol a helye az új technológiáknak a bibliai világnézetben?* Harmat Kiadó, Budapest.

HAFENSCHER Károly 2023. De hol van a helye a Szentléleknek?! – A teológiát is izgatja a mesterséges intelligencia kérdése. *Evangélikus.hu*, 2023. március 2. <https://www.evangelikus.hu/hireink/teologia/de-hol-van-a-helye-a-szentleleknek-teologia-es-mesterseges-intelligencia>.

STIFNER-KÓHÁTI Dorottya 2025. Isten mindenható, a coach segítő. Lénárt Viktor valóságos kapcsolatokról, edzésről és mesterséges intelligenciáról. *Evangélikus.hu*, 2025. április 30. <https://www.evangelikus.hu/hireink/interju/lenart-viktor-valosagos-kapcsolatokrol-edzesrol-es-mesterseges-intelligenciarol>.

Idegen nyelvű

HERZFELD, Noreen 2002. *In Our Image: Artificial Intelligence and the Human Spirit*. Fortress Press, Minneapolis. <https://doi.org/10.1111/0591-2385.00430>

LENNOX, John 2020. *2084: Artificial Intelligence and the Future of Humanity*. Zondervan, Grand Rapids. <https://doi.org/10.56315/PSCF12-20Lennox>

WATERS, Brent 2014. *Christian Moral Theology in the Emerging Technoculture. From Posthuman Back to Human*. Ashgate, Farnham–Burlington. (Ashgate Science and Religion Series.)